

VIHAR LISSZABONBAN

Irtta: Alekseej Novikov

Francesco da Silva, a legkeresztényebb portugál király alattvalója, nem született szerencsés csillagzat alatt. Életét a tudománynak szentelve, összeszáradt és elsárgult, mint azok a dohos pergamenek, amelyekre a legtávolabb eső kolostorokban akadt. Csak az öreg Cezer, akinél ez a kíváncsiság lovagja lakott, vedlett át hozzá hasonlóvá, a hegyi utakon együtt vándorogva.

Átbarangolva Portugálián, Francesco da Silva rákényszerítette a keményfejű Cezeret, hogy átlábaljon a Pireneusokon és hogy hallgassa urának végtelen beszélgetéseit Spanyolország csaknem minden írójával és költőjével.

De minél több kéziratot tanulmányozott a mi utasunk, annál kevesebb fillér maradt sovány pénztárcájában. Időközben az évek egymás után tűntek el, és utoljára is Silva meghallotta a susogó öregség közeledtét. Ekkor visszatérve Lisszabonba, az öreg Cezeret, földél alá helyezte magányos otthona mellett és kijelentette, hogy szándékában van egy bio-bibliográfiai szótárt kiadni az összes írókról, akik valaha is Luísa Kamoensa nyelvéen írtak, aki a legnagyobb volt a portugál költők között.

Ez 1858 évében volt. Portugáliában még senki sem hallott ilyen könyvekről, a tudatlanok és a képmutatók, akik az országot kormányozták, azok viszont nem látták szükségét, hogy ilyen könyv legyen. Maga a szent római pápa, Portugália legfelsőbb uralkodója, minden kormányzat idején a néptől egyedül csak — imádságot és önmegtartóztatást kívánt: önmegtartóztatást mindenek előtt minden tudománytól.

De mi mindent nem gondol az az ember, aki átadta magát a szeszély viharának!

A bio-bibliográfiai szótárról szóló hírt elterjesztették az egész országban, és egész Európában közölték az emberekkel a könyv megjelenését. Megkezdődött az előfizetés a szótárra.

Francesco da Silva már látta, mint jelennek meg egymás után a vastag kiadások, de eddig a szótárra az utolsó fillérje is ráment. Amint az első kiadások megjelentek, a nyomdászok határozottan kezdték követelni a pénzt. Ez nem lett volna különösen keserű dolog, ha maga a szótár nem állt volna megbabonázva a könyvkereskedésben és ha az előfizetés akár csak egy lépéssel is haladt volna előre.

Ebben a szomorú időben, a bio-bibliográfiai szótár összeállítója kapott egy csodálatos levelet. A levél a legtisztább portugál nyelven íródott, de az aláírott Szobolevszki név, meglehetősen szokatlan a portugál fülnek. A távoli felebarát Moszkvából küldte jókívánságát a sikerhez és mellékelte az előfizetést, kérve, hogy írja be őt is azok közé, akik a szótárt megvették.

Természetesen, da Silva, nem mulasztotta el, hogy ezt a levelet megmutassa az unalmas kiadóknak, akiknek a követeléseire már hozzászoktak, számlájukat a könyvkereskedők és a sokszorozók.

— Esküszöm az üdvösségemre — mondta ünnepélyesen da Silva — hogyha a szótárt Moszkvában veszik, akkor az akadémiák, egyetemek és az emberek Európában nem fognak húzódni az előfizetéstől.

Igy beszélt a szótár összeállítója, hogy kikönyörögje a papírt a kereskedőktől és a kiadókban felébredje a munka utáni vágyat. A kereskedőknek és a kiadókknak lehetetlen volt megmagyarázni, hogy a kapott levél milyen jelentőségteljes. Mikor da Silva Párisba utazott, alkalma volt Franciaország legkiválóbb bibliográfusaitól hallani a Szobolevszki névről. Spanyolországban pedig ő maga talált rá Szobolevszki nyomaira. Még da Silva előtt, megérkezett Szobolevszki, hogy felkeresse Andalužia legnemeszebb és könyvtárait.

Időközben a szótár valahogy életre kapott. Mikor az ötödik kiadás megjelent, a tiszteletreméltó szerző hideg elkeseredéssel mondta:

— Könnyebb az ördögnek a paradicsomba jutni, mint nekem akár csak egy fillért is szereznem!

A balszerencsés »M« betűn zátonyra futott a szótár, mely az emberek millióinak volt rendeltetve, mindazoknak, akik Kamoensa nyelvéen beszélnek Portugáliában és Brazil gyarmatain.

Igy Francesco da Silva megint tudományos útra indulhatott. Többé semmi sem akadályozta. De most az öreg Cezer nem volt hajlandó vele tartani. A keményfejú róka — gazdája szerencsétlenségére — leszámolt az élettel.

Mint egy szomorú árnyék úgy barangolt Francesco da Silva Lissabonon keresztül. A gyárkérményekből emelkedő szürke füst félénken szállt a smaragd ég felé. A matrózok a lányokat nézték. A kávéházakban kockáztak. A parlamentben Portugália dicsőségéről tárgyaltak. De senki, éppen senki sem volt gondterhelt a bio-bibliográfiai szótár túlkorai halála miatt. Mintha soha sem lett volna a világon.

De ugyanebben az időben Francesco da Silva még egy levelet kapott. Ugyanez a moszkvai tudós izgatottan kérdezte, hogy miért függesztették fel a kiadását ennek a műnek, mely oly fontos a tudománynak és ilyen rendkívüli jó a kiadó munkája.

— Miért?! — kiáltotta da Silva és úgy összeszorította öklét, hogy ropogtak a csontjai. Ha földi élem nem kívánják ezt tudni, legalább tudja meg az egész keserű történetet a távoli felebarát.

A levél elvitte ezt a hírt Moszkvába és miután a Szmolenszki bulvárt megtalálta, betért egy kényelmes ház udvarába, melynek kapuján réztábla állt a következő fölirattal: »Szergej Alekszandrovics Szobolevszki«.

De mielőtt a házigazda dolgozószobájába érne, keresztül kell haladnia néhány hideg szobán, melynek redőnyei le vannak húzva. Itt élnek a könyvek, huszonötezer könyv, de még milyen könyvek! !

Mikor Szobolevszki londoni tartózkodása alatt beszélt róluk, akkor a Brit Muzeum leghíresebb könyvtárosának szemeiben felgyulladtak azok az apró lángocskák, amelyeket olyan jól ismernek a földgolyó összes könyvbarátai.

A Szmolenski bulvár csendes lakásában élnek a könyvek, melyek létezését a szegényes emberi agy néha elfelejt. Itt összegyűjtöttek mindent, amit kíváncsi utasok Oroszországról valaha is írtak, spanyol kéziratok mellett a velencei ősnymatok, mesék tengeri hajósokról — portugálokról — a híres Planisferóról, kinek szerzője már 1640-ben írtos és pontos részleteket közölt a távoli Oroszországról. Itt vannak az amerikai kalandos utazások a XIV. századból és itt van Ptolomeus földrajza olasz veresszakokban.

Mikor a látogató a könyvek lakosztályán keresztül megy, a házigazda dolgozószobájába ér. Szergej Alekszandrovics Voltaire karszékből

ül, kezében nagyítóval és ősz fejét, egy nagy Péter idejéből való udvari folyóirat fölé hajtja, vagy valami könyvtár leírást tanulmányoz, amelyet egy szorgalmas orosz gyűjtött össze tudományszomjtól átítatva.

Mikor ebbe a dolgozósobába megjött Francesco da Silva életéről szóló keserű történet, Szobolevszki azonnal a válasz megírásához kezdett. Ő Lisszabonba portugálul válaszolt, ugyanolyan könnyedén, mint ahogy Londonnal angolul, Rómával olaszul, Leipziggel németül, és Madriddal spanyolul levelezett.

»Magas véleménynel vagyok a Portugál kormány adakozó készségéről a tudományok javára, — írta Szobolevszki a bio-bibliográfiai szótár szerzőjének — és eddig azt gondoltam, hogy a kormány így is fog intézkedni a maga hazaszeretetről tanúskodó művéről, mely igen fontos a számtalan probléma megoldása végett, amelyeket benne érint. Ha a kezdeményezés nem indult meg közigazgatási személyek részéről, akkor miért nem indította meg a közönség? Hogy történhetett meg az, hogy egy hang sem szólalt fel a mű védelmére, amelyben össze vannak gyűjtve emlékül e nyelv legszebb babérai? . . .«

Szobolevszki hosszan és élénken írt, ez az élenkség fiatalokból maradt és megőrizte a lélek lendületét, habár a hatvanas években járt.

A falról szelíden nézett le Alekszander Puskin képe. Valamikor a híres költő rendszeresen járt Lenjivkára, Tropinjin festőhöz, hogy arcképét barátjának ajándékozhasssa, akiben becsülte az ésszt, a műveltséget és a nagy szívet.

Szergej Alekszandrovics késő éjjelig maradt íróasztala mellett. Aztán elővette a gyertyát és átnézt a másik szobába. Itt volt élete szentélye. Kék selyemben őrizte Puskin leveleit. Mellettük kedves iskolatársának Mihail Glinkának levelei, aki iskolás koruk virágzó napjaiban komponálta a muzsikát Szergej Szobolevszki szatirikus költeményeihez. Ugyancsak itt őrizi Prospera Merime baráti leveleit, akinek Szobolevszki felfedezte Puskin. Mikor Szergej Szobolevszki benézett ezekbe a levelekbe, rendszerint elmosolyodott. De, hogy is lehet mosoly nélkül olvasni, ahogy a francia próza nagy mestere dicsekszik az orosz nyelvtanulás első ügyetlen kísérletével.

Szergej Alekszandrovics bejárja válogatott könyveinek egész lakosztályát és csak azután oltja el a világítást, hogy reggel folytassa munkáját, a fáradhatatlan tanult könyvimádó, akinek nevét ismeri az európai és amerikai bibliográfia.

Amint Lisszabonba megérkezett a póstapecsétekkel kiszínezett moszkvai boríték, az események égi planéta-gyorsasággal indultak meg.

Azzal kezdődött, hogy Francesco da Silva magányába betévedt Theire de Vasconseles, aki szerkesztőségekben dolgozó emberek szokása szerint — rögtön belenézett Szobolevszki levelébe. Még el sem oszlott az újságíró pipájának dohányfüstje, máris eltűnt a levéllel együtt. Még egy nap — és Szobolevszki egész levele, szóról szóra, megjelent a »Szeptemberi forradalom« című lapban. »Itt az ideje annak, hogy a kormány — írja a lap — letörölje arcáról és a mi arcunkról annak a szégyennek a nyomait, amelyet a moszkvai híres filológus jogos szemrehányásai kihívtak.«

A »Szeptemberi forradalom« után Szobolevszki levelét a többi lapok is leközzölték. A bio-bibliográfiai szótár szerzője egyszerre híres lett és maga Szobolevszki — nap szenzációja. Legjobban de Silva csodálkozott, hogy az újságok úgy írtak a bio-bibliográfiai szótárról, mintha soha másról nem írtak volna.

Az újságírói záporból vihar lett és a vihar végül is betört a parlamentbe. A tisztelt képviselők kénytelenek voltak felfigyelni, mert az a veszély fenyegetett, hogy a bio-bibliográfiai szótárból botrány lesz.

1862. év március 5-én lépett az emelvényre Toras Almaida képviselő:

— Bármily nehéz is nekünk a moszkvai tudós beigazolt vádjait hallani, egy cseppet sem akarok neki ellentmondani. És mivel a kormány oldaláról még nem történt semmiféle válasz a vádra, kérem a Házat, hogy meghallgasson!

A Ház meghallgatta és tapsolt. De a vihar csak akkor kezdett csenededni, mikor maga az államtitkár állt ki, hogy válaszoljon a kérdésekre, kijelentvén, hogy a kormány hozzájárul a bio-bibliográfiai szótár kiadásához a szükséges összeggel. Erről beszélve az államtitkár még egyszer benézett papírjaiba, mert még a moszkvai tudósról is szólnia kellett, ezért aztán újból kitört a vihar, ugyanis az orosz nevek oly nehezek, hogy az államférfi agya nem alkalmas arra, hogy fölfogja és észben tartsa.

Két nap múlva, Francesco da Silva újból elment a nyomdászokhoz és azok olyan tisztelettel köszöntötték, amilyen egy híres szolid megrendelőt megillet. S mint ahogy a hajó fölvonja vitorláit és elsuhan a sekély vizeken úgy a szótár is megindult az »M« betűvel és haladt teljes erővel betűről betűre. Amint megjelent a következő kiadás, a szerző elvette az első példányt és saját kezűleg becsomagolván, elküldte Moszkvába.

Az utolsó kiadásban Francesco da Silva mindazt leírta, ami vele és alkotásával történt. Ő ezt gondos, tudományos kutatással teremtette, átmásolva az összes leveleket, melyek erre a tárgyra vonatkoztak, úgyszintén a cikkeket és beszédeket. Utoljára pedig legyen megengedve, hogy a szótár utóiratában, úgy szóljon, mint ahogy írtak a régi regényekben: Ez volt az utolsó fejezet, melyben az író búcsúzik az olvasótól, az olvasó pedig megtud egy érdekes történetet arról, hogyan csinált vihart Lisszabonban a moszkvai Szmolenszki bulvárról küldött levél, és arról, miként lett a moszkvai tudós Szergej Szobolevszki kinevezett atyja a Portugáliában kiadott első bio-bibliográfiai szótárnak.

Ugyan emlékeznek-e ma, erre a kicsiny, de tanulságos történetre Portugáliában, ahol a fasizmus tehetetlen szolgái don Salazártól vezérelve, bedobták földjüket az utolsó sötétség tengerébe?

Tudnak-e a portugálok ezekről a don Salazárokról, akik a Vatikánban a szentatyaival a pápával egyesülve, keresztes háborúért fohászkodnak és félrebeszélnek a »barbár« Moszkva ellen?

Feladotta: Hütter Ibi

Az angol parlament 390 munkáspárti tagja közül 214 soha sem foglalkozott testi munkával. Közöttük vannak gyárosok is.